

УДК 336.242

JEL Classification: K33, F53, H29, H87

Молдован Е.С.,
канд. держ. упр., старш. наук. співроб.
відділу удосконалення протидії
митним правопорушенням,
НДЦМС НДІФП Університету
державної фіскальної служби України

АДАПТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ МАГАЗИНІВ БЕЗМИТНОЇ ТОРГІВЛІ ДО НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Постановка проблеми. Історичний досвід і сучасні політико-управлінські та соціально-економічні реалії об'єктивного державного розвитку України обумовили цілком релевантний стратегічний вибір нашої країни щодо подальшого державотворчого процесу на користь європейської спільноти. Проевропейський вектор генезису України передбачає прийняття нею базових європейських цінностей та їх інтеграцію як у державницьку діяльність, так й у суспільне повсякдення. Такий інтеграційний процес, серед іншого, охоплює й пріоритетну складову – адаптацію українського законодавства до норм та стандартів Європейського Союзу (далі – ЄС).

У кінці 90-х рр. ХХ ст., коли Україна остаточно визнала необхідність свого подальшого руху до європейської спільноти, на рівні Кабінету Міністрів України (далі – КМУ) було розроблено Концепцію адаптації законодавства України до законодавства ЄС, затверджену Постановою КМУ від 16.08.1999 р. № 1496. Нею було закріплене поняття “адаптація законодавства України до законодавства ЄС” саме у тому сенсі, в котрому ми розуміємо його сьогодні, – як процес зближення та поступового приведення законодавства України у відповідність із законодавством ЄС, а також визначалися пріоритетні, тобто такі, від розвитку котрих залежить зміцнення економічних зв'язків України та держав-членів ЄС, суспільно-економічні сфери розвитку української держави. Серед цих сфер вказувалися також й *митне регулювання та підприємницька діяльність* [1]. Оскільки саме на перетині цих сфер знаходиться предмет нашого дослідження – діяльність магазинів безмитної торгівлі (далі – МБТ), то дозволимо собі стверджувати, що адаптація національного законодавства до норм ЄС у сфері діяльності МБТ є одним із найважливіших для України інтеграційних у європейський простір напрямів.

Підтвердження вище сформульованого нами тезису знаходимо у ЗУ “Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу” від 18.03.2004 р. № 1629, у котрому зазначається, що однією із пріоритетних сфер, де першочергово повинна здійснюватися адаптація національного законодавства до норм ЄС, є митне право [2], а отже, і та його частина, що стосується функціонування МБТ.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування сфери безмитної торгівлі (далі – БТ) знайшли своє відображення у наукових працях економічного, правового, державно-управлінського тощо характеру. Наприклад, Данілеян С. А. [3], Карпова В. В., Костяна О. В. [4] досліджують БТ на межі податкової та митної сфер. Ремига Ю. С., Марчук В. Є., Градиський Ю. О. присвятили свою працю питанням діджиталізації сфери БТ в українських аеропортах [5].

Однак, попри широкий спектр досліджень, практично поза увагою науковців залишається питання адаптації національного законодавства, котрим регулюють сферу БТ та діяльність МБТ, до норм ЄС. Лише частково це питання висвітлюється Мельником М. В. у його дисертаційному дослідженні [6, с. 55, 107-111].

Постановка завдання. Мета статті – дослідити можливі напрями адаптації національного законодавства у сфері діяльності безмитної торгівлі до норм ЄС.

Викладення основного матеріалу дослідження. З огляду на вище викладене, можемо зазначити, що адаптація національного законодавства в цілому та митного законодавства зокрема до норм *acquis communautaire* ЄС є важливим та першочерговим завданням, що стоїть перед українським законотворцем. Однак, коли йдеться про необхідність адаптації до норм і критеріїв ЄС тієї частини митного законодавства, предметом регулювання котрої є функціонування МБТ, вітчизняні науковці та фахівці-практики наражаються на ряд перешкод та заледве не опиняються у глухому куті в своїх пошуках. Перш за все, постає питання про відсутність базового нормативно-правового акту ЄС, за допомогою котрого регулюється діяльність МБТ, оскільки ЄС провадить політику поступової відмови від них, перевівши їх функціонування у тимчасовий перехідний режим [7]. Тому у правовій

системі *acquis communautaire* ЄС питання створення, ліцензування, функціонування тощо МБТ урегулюється на рівні національних законодавств країн-членів.

Відтак, перед українським законотворцем постає дилема: залишити питання адаптації вітчизняного законодавства, що регулює митну сферу у частині діяльності МБТ, відкритим, оскільки «шаблонний» союзний нормативно-правовий акт як такий відсутній, чи спробувати здійснити процес адаптації внутрішнього законодавства із зазначених питань до правової системи однієї чи кількох найбільш релевантних до українських реалій країн-членів ЄС? Обидва шляхи розв'язання зазначеної проблеми гіпотетично є прийнятними. Однак, при виборі першого варіанту розвитку подій залишиться неопрацьованим у сенсі кореляції із нормами ЄС цілий пласт юридичних норм, за допомогою котрих регулюють досліджувану нами сферу, а отже – частину вимог ЄС щодо інтеграційного поступу України у європейський простір виконано не буде, що призведе до гальмування процесу доєднання нашої держави до європейської спільноти. За умови вибору другого сценарію вирішення зазначеної вище дилеми постане гостра необхідність у проведенні додаткових досліджень та студіювань юридичного, економічного, соціологічного, історичного, політологічного тощо спрямування щодо обґрунтування доцільності обрання за зразок тієї чи іншої країни-члена ЄС чи групи таких країн. Такі дослідження потребуватимуть залучення значних інтелектуальних, фінансових, часових екстра-ресурсів та можуть мати пролонгований характер. Крім того, у разі вибору цього шляху постає питання про доцільність такої роботи, якщо кінцевою метою ЄС на разі є повна відмова від БТ.

Попри викладені вище міркування, окремі українські науковці усе ж роблять поодинокі спроби віднайти можливі та адекватні нинішнім реаліям шляхи приведення національного митного законодавства, зокрема, у частині щодо здійснення БТ та функціонування відповідних магазинів, у відповідність із нормами ЄС. Перш за все, у процесі досліджень із зазначеного питання увага дослідників зосереджується на компаративістському аналізі норм Митного Кодексу ЄС, затвердженого Регламентом (ЄС) № 952/2013 [8], інших нормативно-правових актів ЄС та Митного кодексу України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI (далі – МК України) [9], що стосуються регулювання БТ.

Результати такого аналізу свідчать, що між положеннями Регламенту (ЄС) № 952/2013 та МК України, а також між допоміжними нормативно-правовими актами ЄС та МК України існує ряд відмінностей у площині досліджуваного питання. Ці відмінності у найбільш загальному вигляді стосуються таких пунктів:

1) різне розуміння в цілому категорії «митний режим» у ЄС та Україні, що призводить у кінцевому результаті до підміни понять у вітчизняному митному законодавстві у сенсі розуміння категорії «БТ»;

2) розмежування митних формальностей щодо товарів, котрі постачаються до МБТ й реалізуються в них, та припасів [6, с. 55, 107-111].

Розглянемо детальніше протиріччя, що виникають у межах цих пунктів.

Різниця між «європейським» і «українським» розуміння поняття «митний режим» полягає у тому, що, згідно зі ст. 5 Регламенту (ЄС) № 952/2013, у ЄС не оперують поняттям «митний режим», а натомість розрізняють три види митних процедур («customs procedures»):

1) випуск для вільного обігу (release for free circulation);

2) спеціальні процедури (special procedures) (зовнішній і внутрішній транзит (transit, which shall comprise external and internal transit); поміщення товару на митний склад або вільну зону (storage, which shall comprise customs warehousing and free zones); тимчасове ввезення та випуск для внутрішнього споживання (specific use, which shall comprise temporary admission and end-use); переробка товару всередині та назовні митної території Союзу (processing, which shall comprise inward and outward processing));

3) експорт (export) [8].

При цьому, митну процедуру трактують як *набір методів та механізмів митного правового процесу, до котрих відносять документальний обмін між Митними адміністраціями та Заявниками, внутрішні управлінські та адміністративні документи, а також законодавчі та підзаконні акти, за допомогою котрих регулюють митну сферу* [9].

У той же час МК України, розуміючи митний режим як «...комплекс взаємопов'язаних правових норм, що відповідно до заявленої мети переміщення товарів через митний кордон України визначають митну процедуру щодо цих товарів, їх правовий статус, умови оподаткування і обумовлюють їх використання після митного оформлення», у ст. 70 закріплює аж чотирнадцять видів митних режимів: 1) імпорт (випуск для вільного обігу); 2) реімпорт; 3) експорт (остаточне вивезення); 4) реекспорт; 5) транзит; 6) тимчасове ввезення; 7) тимчасове вивезення; 8) митний склад; 9) вільна митна зона; 10) безмитна торгівля; 11) переробка на митній території; 12) переробка за межами митної території; 13) знищення або руйнування; 14) відмова на користь держави [10].

При порівнянні вище наведених визначень та із врахуванням фактично аксіоматичних тверджень про те, що сутність правового митного режиму полягає у передбаченні законодавцем відповідно до потреб соціального життя суспільства системи суворих правил, котрі розповсюджуються на всіх суб'єктів правовідносин, а не на предмети [11, с. 152], тоді як митна процедура покликана

суб'єктивізувати об'єктивні права декларанта та забезпечити їх реалізацію [11, с. 151], а також за результатом аналізу окремих статей МК України (наприклад, п. 22 ст. 4, ст. 71, ст.ст. 140-146) [10], стає зрозумілим що у вітчизняному кодифікованому акті у митній сфері за критерієм правових ознак митної процедури та митного режиму, їх мети та призначення, алгоритму дій суб'єктів даних правовідносин здебільшого йдеться саме про митну процедуру, а не про митний режим.

Деяко інший критерій розмежування митної процедури та митного режиму – *мету застосовування інституту митних режимів, що полягає у задоволенні фінансових інтересів держави у митній сфері, удосконаленні національної промисловості, сприянні зовнішньоекономічним стосункам*, – пропонує Мельник М. В. [6, с. 55]. Відштовхуючись від цього критерію та із застосуванням наукового методу правового компаративістського аналізу, дослідник стверджує, що “реімпорт, реекспорт, БТ, знищення або руйнування, відмова на користь держави носять характер процедурних операцій та не відповідають головній меті митного режиму” [6, с. 108].

Саме тому даний науковець вважає недоцільним знаходження вище зазначених позицій у полі правового інституту митних режимів митного права України та, з метою спрощення та прозорості при застосуванні митних режимів та спеціальних процедур, наближення норм українського законодавства до європейських правових актів у цій сфері, пропонує у межах ст. 70 МК України “Види митних режимів” закріпити такі митні режими, як: 1) імпорт (випуск для вільного обігу); 2) експорт (остаточне вивезення); 3) транзит; 4) тимчасове ввезення; 5) тимчасове вивезення; 6) митний склад; 7) вільна митна зона; 8) переробка на митній території; 9) переробка за межами митної території [6, с. 109].

Принципово погоджуючись із такою позицією Мельника М. В., вважаємо за необхідне зауважити, що Царенко В. І. та Хома В. О., розмежовуючи митну процедуру та митний режим, приходять до висновку, що митним режимом також не можна вважати митний склад, оскільки – за процедурними ознаками – шляхом декларування обирається митна процедура, а не режим [11, с. 151].

Таким чином, із метою якнайшвидшої та ефективної адаптації вітчизняного митного законодавства, зокрема у частині здійснення БТ, пропонуємо внести зміни до ст. 70 МК України та викласти її у такій редакції:

“Стаття 70. Види митних режимів

1. З метою застосування законодавства України з питань державної митної справи запроваджуються такі митні режими:

- 1) імпорт (випуск для вільного обігу);
- 2) експорт (остаточне вивезення);
- 3) транзит;
- 4) тимчасове ввезення;
- 5) тимчасове вивезення;
- 6) вільна митна зона;
- 7) переробка на митній території;
- 8) переробка за межами митної території.

2. Митні режими встановлюються виключно цим Кодексом”.

У логічному взаємозв'язку із питаннями визначення митних режимів знаходиться вказаний вище пункт стосовно розмежування митних формальностей щодо товарів, котрі постачаються до МБТ й реалізуються в них, та припасів. Логіка цього взаємозв'язку ідентифікується тим, що у МК України щодо припасів лише регламентовано процедури митного оформлення, тоді як відносно БТ як одного із митних режимів такі процедури неймовірно ускладнені [6, с. 47-48]. Із врахуванням того, що товари, котрі постачаються в МБТ та реалізуються у них, і припаси мають ряд спільних ознак, закріплених МК України, – сутнісне навантаження як товарів (п. 48 ст. 4), обмеження (ст.ст. 224-226), умовне звільнення від оподаткування митними платежами (п. 1 ст. 223) [10], а також того, що у нормативно-правовому забезпеченні ЄС припаси дефініціюються як *“товари, котрі постачаються на повітряні та водні судна в аеропортах або портах і призначені для бортового споживання (пасажирами та екіпажем), одноразово розміщуються на борту, звільняються від сплати ПДВ (для суден у відкритому морі) та акцизу (для повітряних суден відповідно до особливостей національних законодавств) і не призначені для імпорту”* [12], видається цілком логічною пропозиція щодо виключення з Розділу V “Митні режими” МК України Глави 22 “Безмитна торгівля” та, натомість, доповнення Розділу XV Кодексу Главою “Митні формальності щодо товарів, що постачаються та реалізуються в магазинах безмитної торгівлі” [6, с. 162-163]. При цьому пропонується структурувати дану главу таким чином, щоб статті, представлені у ній, відображали загальні правила переміщення товарів, що постачаються та реалізуються в МБТ, через митний кордон України; заборони та обмеження щодо переміщення (пересилання) окремих видів товарів у МБТ; декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України для постачання в МБТ; особливості здійснення митного контролю товарів, що постачаються МБТ на повітряні, водні або залізничні транспортні засоби комерційного призначення, які виконують міжнародні рейси, для реалізації товарів пасажиром цих рейсів.

У межах загальних правил переміщення товарів, що постачаються в МБТ та реалізуються ними, через митний кордон України необхідно зазначити ключові ознаки таких товарів: 1) призначення не для вільного обігу на митній території України; 2) постачання та реалізація для вивезення за межі митної території України під митним контролем у пунктах пропуску (пунктах контролю) через державний кордон України, відкритих для міжнародного сполучення, та на повітряних, водних або залізничних транспортних засобах комерційного призначення, що виконують міжнародні рейси; 3) звільнення від оподаткування митними платежами; 4) незастосування заходів нетарифного регулювання зовнішньоекономічної діяльності. Крім того, у цій частині Глави "Митні формальності щодо товарів, що постачаються та реалізуються в магазинах безмитної торгівлі" пропонується задекларувати норми щодо походження товару, що може постачатися у МБТ та реалізовуватися у ньому; строк можливого перебування таких товарів у МБТ (еквівалентний строку їх придатності або споживання); порядок застосування митного контролю до таких товарів, їхнього переміщення між МБТ та поміщення в один із можливих митних режимів; умови застосування митної процедури знищення до таких товарів.

Стаття щодо заборон та обмежень щодо переміщення окремих видів товарів у МБТ повинна містити норми із вказівками щодо групи дозволених та заборонених до постачання у МБТ товарів, а також положення щодо порядку виконання обов'язку із сплати митних платежів.

Щодо декларування товарів, що переміщуються через митний кордон України для постачання в МБТ, то в оновленій главі МК України має йтися про суб'єкта декларування (утримувача МБТ, декларанта або уповноважену ним особу) та про власне порядок декларування [6, с. 163-164].

Таким чином, у разі імплементації у практику здійснення митної справи вище сформульованих пропозицій, сферу БТ буде виведено із правового поля митних режимів, а митні формальності щодо товарів, що постачаються та реалізуються у МБТ, – узгоджено із митними формальностями щодо припасів.

Разом із тим, необхідно зазначити, що українські науковці та практики у своїх пошуках, предметом котрих є найадекватніший та найоптимальніший шлях адаптаційного процесу до стандартів та норм ЄС вітчизняної нормативно-правової бази, що регулює сферу БТ, є не єдиною стороною, зацікавленою у розв'язанні даної проблеми. Європейські структури, уповноважені на вироблення рекомендацій щодо пришвидшення процесу інтеграції у європейський простір для країн-кандидатів Східної Європи, також представляють своє бачення подальшого сценарію функціонування сфери БТ у цих державах [13].

Такий сценарій можна сформулювати у вигляді кількох базових рекомендаційних постулатів:

1) *готовність країн, котрі прагнуть членства у ЄС, до повної імплементації ідеї Єдиного Ринку на їхніх територіях.* Індикатором такої готовності, перш за все, має виступати прийняття та дотримання так званого початкового принципу Єдиного Ринку: податкові пільги для незначної, за великим рахунком, кількості громадян у сфері транскордонної торгівлі можуть існувати на національних рівнях лише до моменту збереження територіальної нейтральності країни-кандидата;

2) *готовність до упереджених лобі-кампаній та пов'язаних із нею політичних дискусій і потенційних соціальних хвилювань* щодо можливих наслідків скасування БТ у країні-кандидаті. Така готовність повинна полягати у формуванні набору чітких, логічних та обґрунтованих аргументів, перш за все, економічного характеру. ЄС у свій час у якості таких аргументів використав макроекономічні показники та розрахунки, котрі засвідчили, що скасування внутрішньосоюдної БТ, що хоча й знаходиться у тісному зв'язку із ВВП, приватним споживанням та загальним експортом тощо, мало незначний економічний вплив на ці корельовані показники. При чому, така тенденція була характерною як для ЄС в цілому, так і для Ірландії та Британії, економіки котрих традиційно вважалися такими, що отримують суттєвий економічний ефект від БТ;

3) *замість пошуку додаткового перехідного періоду щодо скасування безмитних продажів країни-кандидати повинні бути готові негайно розпочати адаптаційні та установчі процеси такого скасування.* Як свідчить досвід ЄС, перехідний режим у сфері БТ на національних рівнях країн-членів було упроваджено в зв'язку із прогнозом операторів БТ щодо настання ряду негативних наслідків такого рішення. Однак, із усіх прогнозованих негативних наслідків скасування БТ – скорочення обсягів продажу, втрата робочих місць тощо – мало місце лише скорочення обсягів продажу тютюнової та алкогольної продукції. Проте, цей "наслідок" нівелювався зростанням обсягів продажів різноманітних (не тютюнових та алкогольних) товарів у інших, ніж МБТ, магазинах та торгових центрах, переформатуванням МБТ в аеропортах та портах у комфортабельні торгові центри, а також соціальним ефектом, зокрема, поліпшенням стану громадського здоров'я. Потенційна ж втрата робочих місць, прогнозована на рівні 140 тис. у разі скасування внутрішньосоюзних МБТ, була суттєво перебільшена та ліквідована за рахунок повного використання відносних переваг (низької вартості праці, високоякісної інфраструктури, вигідного розташування тощо) та створення нових продуктів, послуг та ринків;

4) *готовність до гармонізації непрямих податків у межах ЄС.* Скасування БТ у ЄС означає, що товари, котрі раніше були представлені в асортименті МБТ із податковими пільгами, тепер повноцінно

оподатковуються. Зрозуміло, що між ставками ПДВ та акцизів країн-членів ЄС існують певні різниці. Цей факт здатен позитивним чином вплинути на діяльність так званих підприємців-“субститутів” БТ, оскільки одна і та ж товарна позиція може, залежно від ставки непрямого податку, коштувати по-різному в різних країнах, а відтак – забезпечити притік клієнтів тим суб’єктам торгівлі, які пропонують нижчу ціну;

5) *припинення концентрації східноєвропейських країн-кандидатів на існуючих нині перевагах БТ та намагання досягти податкових переваг, що забезпечуються конкуренцією на Єдиному Ринку.* Сьогодні БТ в країнах-кандидатах на членство у ЄС забезпечує певні купівельні можливості, але лише для доволі незначної частки громадян, які використовують той чи інший вид транспорту для переміщення через митний кордон. Водночас, існування такого виду підприємницької діяльності завдає незрівнянно більших у економічному сенсі збитків роздрібній торгівлі та – у соціальному – суспільству (шляхом продажу алкогольної та тютюнової продукції) [13, с. 24-25].

Висновки з проведеного дослідження. Отже, сьогодні маємо такий стан речей на теренах адаптації національного законодавства у сфері діяльності МБТ до норм ЄС: 1) об’єктивна неможливість провести повноцінний правовий компаративістський аналіз союзного нормативно-правового забезпечення та національного митного законодавства у досліджуваній сфері у зв’язку із відмовою ЄС від БТ як такої; 2) єдино можливими позиціями, котрі наразі можна певним чином привести у відповідність до європейського законодавства, є положення МК України щодо митних режимів, у тому числі – митного режиму БТ, а також щодо гармонізації митних формальностей відносно товарів, що постачаються у МБТ та реалізуються ними, і бортових припасів. З огляду на вище викладене, логічно припустити, що науково-практичний пошук найбільш оптимальних шляхів адаптації національної правової системи у частині діяльності МБТ до норм ЄС сьогодні повинен набути формату *перманентного процесу*.

При цьому, зважаючи на позицію ЄС щодо інтеграції у Єдиний Ринок східноєвропейських країн-кандидатів на членство, зокрема, у частині урегулювання сфери БТ, вітчизняні науковці та практики повинні неодмінно взяти до уваги, що, окрім уже зазначених вище можливих шляхів цього процесу – 1) залишити питання адаптації вітчизняного законодавства, що регулює митну сферу у частині діяльності МБТ, відкритим або 2) спробувати здійснити процес адаптації внутрішнього законодавства із зазначених питань до правової системи однієї чи кількох найбільш релевантних до українських реалій країн-членів ЄС – існує ще й третій: відмова від МБТ як таких.

У разі прийняття запропонованого ЄС варіанту, в Україні нагально повинна розпочатися робота по підготовці до відмови БТ. У її межах повинно бути здійснено об’єктивну та максимально точну оцінку переваг та недоліків функціонування МБТ, вивчено думку громадськості, операторів БТ та інших підприємців, органів ДФС України, розроблено обґрунтовану стратегію скасування БТ в нашій державі, підготовлено проекти відповідних нормативно-правових актів. Адже, за умови, що стратегічний державницький курс України до ЄС найближчим часом залишиться незмінним, видається цілком очевидною потенційна потреба у прийнятті саме “європейського” варіанту адаптації вітчизняної правової системи у сфері діяльності МБТ.

Бібліографічний список

1. Про Концепцію адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Постанова КМ України від 16 серпня 1999 р. № 1496. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-%D0%BF> (дата звернення: 05.05.2019).
2. Про Загальнодержавну програму адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18 березня 2004 р. № 1629-IV. URL: <http://www.singlewindow.org/docs/64?lang=ukr> (дата звернення: 05.05.2019).
3. Данілеян С.А. Оподаткування діяльності магазинів безмитної торгівлі. *Фінансове право*. 2013. № 3. С. 169-173. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5141/1/Danieljan.pdf> (дата звернення: 05.05.2019).
4. Карпова В.В., Костяна О.В. Проблемні аспекти оподаткування та правового регулювання магазинів безмитної торгівлі в Україні. *Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 31 травня – 01 червня 2018 р.). Харків: ХНЕУ імені С. Кузнеця, 2018. С. 65-67. URL: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/19278/1/тези_Карпова_Костяна%20%281%29%20Пробл.%20аспекти.pdf (дата звернення: 01.06.2019).
5. Ремига Ю.С., Марчук В.Є., Градиський Ю.О. Віртуальний магазин безмитної торгівлі: чи можливо це в українських аеропортах? *Вісник ХНТУСГ*. 2016. Вип. 167. С. 73-80. URL: <http://journals.urau.ua/index.php/wissn021/article/viewFile/109018/103951> (дата звернення: 05.05.2019).
6. Мельник М.В. Інститут митних режимів у митному праві України: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07; Міжрегіональна академія управління персоналом. Київ, 2016. 251 с. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.09/2016/Melnyk_dis.PDF (дата звернення: 06.05.2019).
7. Tax- and duty-free sales. EUR-Lex. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal->

content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A131042 (дата звернення: 07.06.2019).

8. Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0952&rid=1> (дата звернення: 07.05.2019).

9. The Free Dictionary by Farlex. URL: <https://legal-dictionary.thefreedictionary.com/procedures> (дата звернення: 06.05.2019).

10. Митний кодекс України: Закон України від 13 березня 2012 р. № 4495-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (дата звернення: 08.05.2019).

11. Царенко В.І., Хома В.О. Митні процедури: ознаки та поняття. *Порівняльно-аналітичне право*. 2014. № 3. С. 149-153.

12. Annex 3 Guidelines on export and exit (Applicable from 1-1-2001). Specific Rules for Aircraft and Ship Supplies. URL: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:037:0001:0011:EN:PDF> (дата звернення: 07.05.2019).

13. Andrea Gebauer, Chang Woon Nam, Rudiger Parshe Lessons of the 1999 Abolition of Intra-EU Duty Free Sales for Eastern European EU Candidates. *Cesifo Working Paper, Category 1: Public Finance*. December, 2002. No. 828. P. 29.

References

1. Kabinet Ministriv Ukrainy (1999), *Pro Kontseptsiiu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu* [About the Concept of Adaptation of Ukrainian Legislation to the Legislation of the European Union], Postanova KМУ dated 16.08.1999 no. 1496, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1496-99-%D0%BF> (access date May 05, 2019).

2. Verkhovna Rada Ukrainy (2004), *Pro Zahalnodержavnu prohramu adaptatsii zakonodavstva Ukrainy do zakonodavstva Yevropeiskoho Soiuzu* [About National program of adaptation of Ukrainian legislation to the legislation of the European Union], Zakon Ukrainy dated 18.03.2004 no. 1629-IV, available at: <http://www.singlewindow.org/docs/64?lang=ukr> (access date May 05, 2019).

3. Danilieian, S.A. (2013), "Taxation of Duty-free shops' activity", *Finansove pravo*, no. 3, pp. 169-173, available at: <http://dSPACE.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/5141/1/Danieljan.pdf> (access date May 05, 2019).

4. Karpova, V.V. and Kostiana, O.V. (2018), "Problem aspects of taxation and law regulation of Duty-free shops in Ukraine", *Ekonomichnyi rozvytok i spadshchyna Semen Kuznetsia* [Economic development and heritage of Semen Kuznets]: *Materialy mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii* [Materials of the international scientific-practical conference], (Kharkiv, 31 May – 01 June 2018), KhNEU imeni S. Kuznetsia, Kharkiv, Ukraine, pp. 65-67, available at: http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/19278/1/тези_Карпова_Костяна%20%281%29%20Пробл.%20аспекти.pdf (access date June 01, 2019).

5. Remyha, Yu.S., Marchuk, V.Ye. and Hradyskyi, Yu.O. (2016), "Virtual Duty-free shop: is it possible in Ukrainian airports?", *Visnyk KhNTUSH*, Iss. 167, pp. 73-80, available at: <http://journals.uran.ua/index.php/wissn021/article/viewFile/109018/103951> (access date May 05, 2019).

6. Melnyk, M.V. (2016), "Institution of customs regimes in customs law of Ukraine", Diss. Cand. Sc. (Jur.), 12.00.07, MAUP, Kyiv, Ukraine, 251 p., available at: https://kneu.edu.ua/userfiles/d-26.006.09/2016/Melnyk_dis.PDF (access date May 06, 2019).

7. Tax- and duty-free sales. EUR-Lex, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=LEGISSUM%3A131042> (access date May 07, 2019).

8. Regulation (EU) No 952/2013 of the European Parliament and of the Council of 9 October 2013 laying down the Union Customs Code, available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0952&rid=1> (access date May 07, 2019).

9. The Free Dictionary by Farlex, available at: <https://legal-dictionary.thefreedictionary.com/procedures> (access date June 06, 2019).

10. Verkhovna Rada Ukrainy (2012), *Mytnyi kodeks Ukrainy* [Customs Code of Ukraine], Zakon Ukrainy dated 13.03.2012 no. 4495-VI, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17> (access date May 08, 2019).

11. Tsarenko V.I. and Khoma, V.O. (2014), "Customs procedures: signs and concept", *Porivnialno-analitychne pravo*, no. 3. pp. 149-153.

12. Annex 3 Guidelines on export and exit (Applicable from 1-1-2001). Specific Rules for Aircraft and Ship Supplies, available at: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2010:037:0001:0011:EN:PDF> (access date May 07, 2019).

13. Gebauer, Andrea, Woon, Nam Chang and Parshe, Rudiger (2002), "Lessons of the 1999 Abolition of Intra-EU Duty Free Sales for Eastern European EU Candidates", *Cesifo Working Paper, Category 1: Public Finance*, no. 828, pp. 29.

Молдован Е.С. АДАПТАЦІЯ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ДІЯЛЬНОСТІ МАГАЗИНІВ БЕЗМИТНОЇ ТОРГІВЛІ ДО НОРМ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ

Мета. Дослідження можливих напрямів адаптації національного законодавства у сфері діяльності безмитної торгівлі до норм ЄС.

Методика дослідження. Теоретичною основою дослідження є міжнародні нормативно-правові акти та наукові праці вітчизняних вчених з проблем здійснення БТ, функціонування МБТ. Для досягнення поставленої мети використано такі методи наукового дослідження: аналізу і синтезу – при огляді останніх публікацій за темою дослідження; правового аналізу та елементи контент-аналізу – для аналізу міжнародних нормативно-правових актів, котрими регулюють сферу БТ; компаративістського аналізу – із метою порівняння окремих положень нормативно-правових актів ЄС та України.

Результати. Встановлено, що адаптація національного законодавства, котрим регулюють сферу БТ та діяльність МБТ, є стратегічною складовою інтеграції України у європейську спільноту, оскільки митна сфера є однією із пріоритетних сфер суспільно-економічного розвитку нашої держави. З'ясовано, що на сучасному етапі адаптаційного процесу існує об'єктивна неможливість здійснити адекватний порівняльний аналізі нормативно-правового забезпечення діяльності МБТ ЄС та України, оскільки перший провадить політику відмови від МБТ та не врегульовує законодавчо це питання на союзному рівні. Єдино можливими положеннями МК України, котрі наразі можуть бути реформатовані під стандарти ЄС, є норми щодо митних режимів та розмежування митних формальностей відносно товарів, що постачаються у МБТ, та бортових припасів. Окреслено три основні можливі шляхи подальшого розвитку адаптаційного процесу: залишити питання адаптації вітчизняного законодавства, що регулює митну сферу у частині діяльності МБТ, відкритим; адаптувати внутрішнє законодавства із зазначених питань до правової системи однієї чи кількох найбільш релевантних до українських реалій країн-членів ЄС; відмова від МБТ як таких та відповідна трансформація законодавства.

Наукова новизна. Встановлено площину можливих змін національного митного законодавства у частині щодо сфери БТ у контексті його адаптації до норм ЄС. Запропоновано три можливі вектори подальшого генезису адаптаційного процесу щодо нормативно-правового забезпечення діяльності МБТ. Доведено, що за поточного стану речей пошук найадекватнішого шляху адаптації українського митного законодавства, котрим регулюють сферу БТ, має набути перманентного характеру.

Практична значущість. Результати проведеного дослідження можуть бути використані відповідними владними інституціями з метою вдосконалення законодавства у сфері безмитної торгівлі в Україні.

Ключові слова: безмитна торгівля, магазини безмитної торгівлі, Європейський Союз, адаптація національного законодавства до норм ЄС.

Moldovan E.S. ADAPTATION OF NATIONAL LEGISLATION IN THE FIELD OF ACTIVITY OF DUTY FREE SHOPS TO THE EUROPEAN UNION

Purpose. To research possible ways for adapting national legislation in the field of duty free trade to EU norms.

Methodology of research. International normative legal acts and scientific researches of domestic scientists on the problems of implementing duty-free trade, the functioning of duty-free shops are theoretical basis of the research. To achieve the goal of the research such methods of scientific research as analysis and synthesis – to review the current publications on the topic of research; legal analysis and elements of content analysis – for the analysis of international normative legal acts which regulate the duty-free trade field; comparative analysis – in order to compare particular provisions of the legal acts of the EU and Ukraine, are used.

Findings. The article finds that the adaptation of the national legislation regulating the sphere of DFT and the activities of the DFS is a strategic component of Ukraine's integration into the European community, as the customs sphere is one of the priority areas of socio-economic development of our country. It is clarified that at the current time of the adaptation process there is an objective impossibility to carry out an adequate comparative analysis of legal and regulatory support for the activities of the EU and Ukraine's DFS, since the EU implements a policy of abandonment of the DFS and does not regulate this issue at the Union level. The only possible provisions of the Customs Code of Ukraine, which can currently be reformatted to the EU standards, are rules on customs regimes and the delimitation of customs formalities to goods that are supplied to DFS and on-board supplies. Three main ways of further development of the adaptation process are outlined: to leave the issue of adaptation of the national legislation regulating of the customs field in the part of the DFS activities opened; to adapt the national legislation on these issues to the legal system of one or several of the most relevant Ukrainian realities of the EU member states; the refusal of the DFS and the corresponding transformation of the law.

Originality. The plane of possible changes of the national customs legislation regarding the sphere of DFT in the context of its adaptation to the EU norms was established. Three possible vectors for the further genesis of the adaptation process concerning the normative and legal support of the DFS are proposed. It is proved that in the current time the search for the most adequate way of adaptation of Ukrainian customs legislation, which regulates the sphere of DFT, should become permanent.

Practical value. The findings of the research can be used by the relevant authorities to improve legislation in the field of duty-free trade in Ukraine.

Key words: duty-free trade, duty-free shops, European Union, adaptation of national legislation to EU norms.

Молдован Э.С. АДАПТАЦИЯ НАЦИОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВА В СФЕРЕ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ МАГАЗИНА БЕСПОШЛИННОЙ ТОРГОВЛИ К НОРМАМ ЕВРОПЕЙСКОГО СОЮЗА

Цель. Исследование возможных направлений адаптации национального законодательства в сфере деятельности беспошлинной торговли к нормам ЕС.

Методика исследования. Теоретической основой исследования являются международные нормативно-правовые акты и научные труды отечественных ученых по проблемам осуществления беспошлинной торговли, функционирования магазинов беспошлинной торговли. Для достижения поставленной цели использованы

следующие методы научного исследования: анализа и синтеза – при просмотре последних публикаций по теме исследования; правового анализа и элементы контент-анализа – для анализа международных нормативно-правовых актов, которыми регулируют сферу беспошлинной торговли; компаративистского анализа – с целью сравнения отдельных положений нормативно-правовых актов ЕС и Украины.

Результаты. Установлено, что адаптация национального законодательства, которым регулируют сферу БТ и деятельность МБТ, является стратегической составляющей интеграции Украины в европейское сообщество, поскольку таможенная сфера является одной из приоритетных сфер общественно-экономического развития нашего государства. Установлено, что на современном этапе адаптационного процесса существует объективная невозможность осуществить адекватный сравнительный анализе нормативно-правового обеспечения деятельности МБТ ЕС и Украиной, поскольку первый проводит политику отказа от МБТ и не регулирует законодательно этот вопрос на союзном уровне. Единственно возможными положениями ТК Украины, которые сейчас могут быть переформатированы под стандарты ЕС, являются нормы по таможенным режимам и разграничения таможенных формальностей в отношении товаров, поставляемых в МБТ, и бортовых припасов. Определены три основные возможные пути дальнейшего развития адаптационного процесса: оставить вопрос адаптации отечественного законодательства, регулирующего таможенную сферу в части деятельности МБТ, открытым; адаптировать внутреннее законодательство по указанным вопросам к правовой системе одной или нескольких наиболее релевантных к украинским реалиям стран-членов ЕС; отказ от МБТ как таковых и соответствующая трансформация законодательства.

Научная новизна. Установлено плоскость возможных изменений национального таможенного законодательства в части, касающейся сферы БТ в контексте его адаптации к нормам ЕС. Предложено три возможных вектора дальнейшего генезиса адаптационного процесса по нормативно-правовому обеспечению деятельности МБТ. Доказано, что при текущем положении вещей поиск адекватного пути адаптации украинского таможенного законодательства, которым регулируют сферу БТ, должен приобрести перманентный характер.

Практическая значимость. Результаты проведенного исследования могут быть использованы соответствующими институтами с целью совершенствования законодательства в сфере беспошлинной торговли в Украине.

Ключевые слова: беспошлинная торговля, магазины беспошлинной торговли, Европейский Союз, адаптация национального законодательства к нормам ЕС.